

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejema upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 22. novembra 1901.

Politični oddelek.

Za vseučilišče v Ljubljani.

II.

Priznati se mora, da slovenski narod ni še nikdar tako krepko in tako odločno nastopil za svoje vseučilišče v Ljubljani, kakor sedaj. Shodi, ki so se priredili, so bili sijajne manifestacije. Italijani so daleč za nami zaostali.

Najvažnejšega pomena so shodi, ki so se vršili v Pragi, na Dunaju in v Zagrebu. V Pragi se je pokazalo, da so Čehi z nami solidarni, v Zagrebu se je pokazalo, da so z nami solidarni Hrvatje. Najvažnejši izmed vseh manifestacijskih shodov je bil seveda dunajski, ki se je vršil 13. novembra in bil v vsakem oziru znamenit. Shod se je priredil kot izredno zborovanje akademčnega društva „Slovenija“, a udeležilo se ga je nad tisoč visokošolcev: Slovencev, Hrvatov, Srbov, Čehov in Poljakov. Poslancev je bilo kacic 30. Zastopniki češkega kluba so bili dr. Brzorad, Jaroš, Hovorka, Bečvar, Maštalka, Hajek, Sokol, Udržal, Reichstädter in Kratochvil. Češke veleposestnike je zastopal Rädimsky, češke agrarce Hruby, češke socialiste Fressl, Černy in Choc, Maloruse je zastopal Barwinski. Izmed jugoslovanskih poslancev so prišli Perić, Biankini, Ferjančič, Ploj, Tavčar, Spinčič, Povše, Pogačnik, Žičkar, Berks, Žitnik, Pfeifer, Robič in Ferri. Plantan se je radi bolezni odpeljal z Dunaja. Dr. Pacak in dr. Kramar sta opravičila svojo odsotnost s parlamentarnimi opravili. Dr. Šusteršič je izostal, a se ni opravičil. Na dnevnem redu je bilo 7 točk, ki so bile vse soglasno sprejete. Te resolucije obsejajo: 1. Zahtevanje, da se ustanovi vseučilišče v Ljubljani. 2. Protest zoper ustanovitev italijanskega vseučilišča v Trstu. 3. Zahtevanje, naj se pripozna veljavnost v Zagrebu pridobljenih spričeval. Četrta

točka se tiče razmer na dunajskem vseučilišču. Peta govori o organizaciji slovanskega dijaštva. Šesta zahteva ustanovitev češkega vseučilišča na Moravskem. Sedma poddržavljenje poljske gimnazije v Tešinu. Govorili so razni visokošolci, v imenu Poljakov predsednik poljskega akademčnega društva Vaclav Bilinski. Vse nasvetovane resolucije so bile soglasno sprejete. Ko je predsednik vprašal, če je kdo proti resolucijam, je neki poslanec zaklical: Da — dr. Körber! — Govorili so potem razni poslanci. Brzorad je rekel, da bodo Čehi podpirali Slovence kot zvesti prijatelji. Na svetu je ni države, kjer bi bila ustava tako prazna fraza kakor pri nas. Ustava nam jamči ravnopravnost, a doseči je ne moremo. Ako Nemci v slovanskih krajih kaj zahtevajo, se proglašajo to kot kulturna zahteva, kar pa kaj zahtevajo Slovani, je vedno provokacija. Nemci nas imenujejo infirijorne, pa nam ne privoščijo niti šol, da bi postali tudi mi superijorni. Govornik je pozivljaval vse Slovence na skupno delo v dosego kulturnih zahtev. V istem smislu je govoril Černy, Reichstädter je opozarjal, da je pot do slovenske in češke univerze še dolga, in da bo prestatiti še velike boje. Poslanec Ferjančič je dejal, da stoji stvar tako, da se ne vpraša družega, kakor če je dosti Jugoslovancev, ki žele visokošolskega pouka in če imamo potrebnih učnih močij. Obe vprašanji je potrditi. Govornik je ožigosal nemško farizejstvo, češ, Nemci se z vso silo ustavljajo napravi slovenskih srednjih šol, zaradi njih jih nimamo, za jedno pa nam očitajo, da nimamo srednjih šol. Ferjančič se je načelno izrekel zoper italijansko vseučilišče, ker bi Italijani svojih ljudij ne mogli doma preskrbeti in bi isti preplavili druge nelaške kraje. Povše je omenjal, da je deželni zbor kranjski izvolil posebno deputacijo, ki naj bi šla cesarja prosit za vseučilišče, a da deputacija ni bila sprejeta, ker je med tem Thun Kaizlovo ministrstvo padlo. Obljubil je, da v proračunskem odseku sproži vseučiliško vprašanje. Ferri je naglašal solidarnost Hrvatov in Slovencev, Spinčič je, pozivljajoč Slovence k složnosti, dejal, da kličejo

nasprotniki Slované vedno na duševni boj, pobijajo pa nas s silo.

Najznamenitejša vseh manifestacij se priredi seveda v državnem zboru. Jugoslovanski poslanci dr. Šusteršič, dr. Ferjančič in dr. Ivčević so podali naslednji nujni predlog:

Že nad 50 let Slovenci ponavljajo zahtevo, naj bi se jim dalo slovensko vseučilišče. Leta 1848. je tedanja vlada to zahtevo priznala kot utemeljeno, ter tako vseučilišče kot koristno in potrebno. Tudi je tedaj vlada naglašala, da načelo narodne ravnopravnosti in pravična obramba skupnih koristi zahtevata izvršitev te zahteve, ter je vsled tega obljubila ustanovitev slovenskega vseučilišča.

To vprašanje pa se tedaj vsled političnih zmešnjav, državnopravnih in finančnih skrbij ni rešilo.

Od tedaj pa ta zahteva ni zaspala, temveč je v zadnjih letih dobila vedno več tal in odmeva.

Slovence pa v tem vprašanju odkrito in odločno podpirajo tudi Hrvatje in Srbi v Avstriji. Ta zahteva je danes skupna vsemu jugoslovanskemu prebivalstvu.

V seji dne 20. oktobra 1898 je poslanec dr. Ferjančič vložil prošnjo, ki vsestransko utemeljuje vprašanje glede vseučilišča v Ljubljani ter zahteva ustanovitev takega zavoda.

Ta zahteva pa je postala nujnejša in važnejša ravno sedaj, ko je sedanja vlada na interpelacije barona Malfattija, dr. Hortisa in tovarišev povodom znanih dogodkov na vseučilišču v Inomostu izjavila, da hoče za pravnike italijanske narodnosti na inomoskem vseučilišču ustanoviti samostojno fakulteto ali pa oskrbeti za to, da morejo italijanski dijaki na drug način v svojem materinskem jeziku poslušati predavanja na vseučilišču.

Ako vlada obljubi vseučilišče Italijanom, ki štejejo v Avstriji okoli 670.000 duš, imajo na leto do 400 dijakov na avstrijskih vseučiliščih, je gotovo tem bolj opravičeno, da vlada ustanovi vseučilišče za Jugoslovane, ki štejejo v Avstriji nad dva milijona duš in pošiljajo na leto nad 700 dijakov na nemška vseučilišča.

Zahteva, da se jugoslovanska mladina poučuje in izobrazuje na vseučilišču v svojem materinskem jeziku, je utemeljena v didaktičnih razlogih, kakor tudi v načelu ravnopravnosti. Ti razlogi zahtevajo, da vlada nemudoma stori vse potrebne korake za ustanovitev jugoslovanskega vseučilišča, oziroma da čim preje v poslanski zbornici predloži dotično predlogo. Vsako obotavljanje in odlašanje bi Jugoslovane naravnost žalilo.

Finančni pomisleki tukaj niso merodajni, ker ta opravičena zahteva je kulturnega pomena, za katero se ne zanimajo le Jugoslovani, ampak se mora zanimati tudi vlada.

Sicer pa je samo ob sebi umevno, da mora vsaka neutralna vlada podpirati in pospeševati kulturni razvoj vsake narodnosti.

Kar se tiče finančnega vprašanja, naglašamo, da je deželni zbor kranjski leta 1898. sklenil, da dovoli za

ustanovitev vseučilišča v Ljubljani podpore v znesku enega milijona kron, in da je mestna občina ljubljanska obljubila 100.000 kron.

Z ozirom na to podpisani nujno predlagajo:

C. kr. vlada se pozivlja, da čim preje zbornici predloži načrt zakona, s katerim se Jugoslovanom zagotovi vseučilišče s pravno, modroslovno in bogoslovno fakulteto.

V formalnem oziru pa predlagajo, naj se ta predlog izroči šolskemu odseku.

Ta nujni predlog so podpisali vsi slovenski, hrvatski in srbski državni poslanci.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Že več tednov se je govorilo in pisalo o krizi. Zdaj je tu. Vlada je prevzela nalogo, izposlovati, da bo proračun do 20. decembra popolnoma dognan. Na to še misliti ni. Čehi so, ne da bi obstruirali, znali vso stvar zavleči tako, da ne gre in ne gre naprej. Danes še misliti ni, da bi bil proračun pred 20. decembrom rešen. To bi se zamoglo k večjemu zgoditi, če bi se Čehi docela udali, a za to zahtevajo Čehi, naj se uvede notranji češki uradni jezik in zagotovi vseučilišče na Moravi. Te dni je cesar sprejel podpredsednika poslanske zbornice Kaiserja ter poslanca Gnięwosza in Wassilkota, napram katerim je izrazil svojo veliko nevoljo, da parlamentarno delo ne gre naprej. Iz teh cesarjevih besed se sklepa, da pade prej parlament nego vlada, ako se ne doseže porazumljenje. Zdaj se pripravljajo neka pogajanja. Tako Nemci kakor Čehi so zadovoljni, da se ta pogajanja začne, iz česar se sklepa, da je rešitev krize za nekaj tednov odložena.

Državni zbor. — Poslanska zbornica se bavi sedaj še vedno izključno samo z različnimi nujnimi predlogi. Debata o Romančukovem predlogu zastran deželnozborskih volitev na Gališkem je razkrila jako čudne razmere, ki vladajo v tej kronovini. Menda je le res, da je država Gališko izročila šlahti v poljubno upravljanje, da šlahta zopet vlado podpira. Sedaj se je zbornica že v dveh sejah bavila s predlogi zastran naseljevanja redovnikov in zastran odprave kazenskih določb v motenju vere. Debata o teh predlogih je jako ostra in kaže veliko nasprotje proti redovništvu, katero nasprotje izvira od tod, da redovništvo zbira velika premoženja in da se vtika v politiko. Ker je podanih še več vsakovrstnih nujnih predlogov, bodo razprave o njih še precej časa trajale.

Iz državnozborskih odsekov. — Razprave o proračunskem odseku gredo le počasi od rok. Doslej je odsek rešil samo proračun trgovinskega ministrstva in pa poglavja „cesarski dvor“, „državni zbor“ in „državno sodišče“. Razprava o dispozičijem fondu se še ni vršila. Vlada se trudi na vse mogoče načine, da bi dobila večino za dispozičijski fond. Ako se udeleže dotične seje vsi člani proračunskega odseka in ako glasujejo vsi v smislu izjav, ki so jih podale njihove stranke pri prvem branju proračuna, potem je gotovo, da bo ta postavka odklonjena. Postavka sama na sebi je postranskega pomena, ker vlada že na drug način dobi denarja, kolikor ga ravno potrebuje za svojo žurnalistiko, ali gre se ji za to, da se zamore izkazati z zaupnico. Prav ker se gre za zaupnico vladi, se nam zdi nemogoče, da bi se zastopnika slovanskega središča pri ti točki absentirala, kakor poročajo nemški listi, kajti to bi bilo v naravnost škandaloznem nasprotju z izjavo posl. Pogačnika, da bo ta stranka glasovala proti proračunu.

Konservativci in kršč. socijalci. — Mej tema strankama je nastal sedaj sicer ne posebno pomemben, a jako karakterističen razpor. Dunajski župan dr. Lueger je povodom